

Deltaprogramma | Rijnmond-Drechtsteden

Samenvatting

Plan van Aanpak

Inhoudsopgave

- 1 Inleiding — 2**
 - Het gebied — 2
 - Ambities — 2
 - De opgave en kans — 3

- 2 Doelen — 4**
 - Doel — 4
 - Besluit — 4
 - Studiegebied — 5

- 3 Werkwijze — 6**
 - Kern van de procesaanpak — 6
 - Communicatie — 2
 - Stuurgroep en bestuurlijk overleg — 6
 - Adviesraad — 7
 - Samenhang — 7
 - Innovatie — 8
 - Kennisagenda — 8

- 4 Ruimtelijke en economische ambities voor de regio Rijnmond-Drechtsteden — 9**
 - De ambities voor de regio Rijnmond-Drechtsteden tot 2040 — 9
 - Scenariomethode voor 2100 — 10
 - Kennisvragen — 11

- 5 Water: huidige urgentie, ambities en probleemanalyse lange termijn — 13**
 - Huidige situatie — 13
 - Bestaande ambities middellange termijn — 13
 - Probleemanalyse veiligheid en zoetwatervoorziening lange termijn — 14
 - Urgentie — 15
 - Kennisvragen — 15

- 6 Oplossingsrichtingen — 17**
 - De opgave en vier oplossingsrichtingen — 17
 - Oplossingsrichting Afsluitbaar Open aan zeezijde — 17
 - Oplossingsrichting Afsluitbaar Open aan zee- en rivierzijde — 18
 - Oplossingsrichting Gesloten — 19
 - Oplossingsrichting Open — 19
 - Afweging oplossingsrichtingen Rijnmond-Drechtsteden — 20
 - Kennisvragen — 20

- 7 Organisatie — 21**

1 Inleiding

Het gebied

De regio Rijnmond-Drechtsteden dankt een belangrijk deel van haar ontwikkeling aan de ligging in de Delta van de grote rivieren. Het haven- en industrieel complex is hiervan wel de meest in het oog springende exponent. Daar horen veel gebruikte hoofdverbindingen van weg, water en spoor bij. Het gebied is sterk verstedelijkt, er wonen nu ongeveer 1,5 miljoen mensen. De kwaliteit van de leefomgeving en de open en groene gebieden staan onder druk als gevolg van de verstedelijking. De ligging van de havens ten opzichte van het achterland, de goede bereikbaarheid vanuit zee en de kwaliteit van de achterlandverbindingen maken het haven- en industrieel complex tot een spil in het (inter)nationale logistieke netwerk. Door de strategische ligging en de goede verbindingen is de haven van Rotterdam de grootste van Europa. Het haven- en industrieel complex, de greenport Westland, de kenniseconomie, de zakelijke dienstverlening en het internationaal zakencentrum dragen in belangrijke mate bij aan de internationale concurrentiepositie van de Zuidvleugel en daarmee aan die van de gehele Randstad. Gelet op het bovenstaande is water niet alleen een bedreiging, het is ook cruciaal voor de havens en de zoetwatervoorziening van de industrie en de land- en tuinbouw. Daarnaast vervult het water een recreatieve en ecologische functie.

De komende decennia staan in het teken van verdergaande verstedelijking (wonen en werken), versterking van de ecologische waarden en verbetering van de bereikbaarheid. Blijkens de Structuurvisie Randstad 2040 zal circa 40 % van de verstedelijkingsopgave moeten plaatsvinden in binnenstedelijk gebied om zo de druk op groene en open gebieden te verminderen. In het gebied Rijnmond-Drechtsteden zijn deze binnenstedelijke locaties vooral te vinden in verouderde haven- en industriegebieden. De ligging aan het water zorgt ervoor dat hier aantrekkelijke woon- en werkmilieus kunnen worden gecreëerd. Het overgrote deel van deze gebieden is buitendijks gelegen. Mede om die reden vraagt de thans actuele stedelijke ontwikkeling van het gebied om zekerheid over de lange termijnstrategie wat betreft de waterveiligheid.

Ambities

Vertrekpunt voor de ontwikkeling van het programma Rijnmond-Drechtsteden zijn vijf ambities, die onder meer in de gebiedsagenda Zuidvleugel voor het gebied zijn geformuleerd:

- het bevorderen van een sterke (innovatieve) economie;
- het verbeteren van de bereikbaarheid;
- stedelijke intensivering;
- 'landschap' aantrekkelijker maken en dichterbij huis brengen;
- energie- en waterkansen benutten.

Het waterhuishoudkundig vraagstuk van de regio op lange termijn betreft de (verminderende) bescherming tegen overstromingen als gevolg van de zeespiegelstijging en hogere rivierafvoeren en toenemende verzilting, waardoor de zoetwatervoorziening onder druk komt te staan.

De opgave en kans

De opgave voor het programma Rijnmond-Drechtsteden is te komen tot een strategische keuze voor een hoofdontwikkelingsrichting voor het hoofdwatersysteem in synergie met beslissingen over de ruimtelijke ontwikkeling van een economisch sterke, sociale, duurzame en aantrekkelijke regio.

Het Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden is een kans voor deze regio om haar internationale concurrentiepositie en (internationaal) onderscheidende identiteit te versterken. De mate waarin de regio de wateropgave in het licht van de klimaatverandering weet te combineren met haar ruimtelijke en economische ambities is bepalend voor haar succes. De aard van die opgave vraagt erom nu voor te sorteren met een keuze voor een hoofd ontwikkelingsrichting, maar wel ruimte te laten voor nieuwe inzichten

In 2014 wordt een voorstel gedaan voor een Deltabeslissing voor de bescherming van de Rijn-/Maasdelta. Daaraan vooraf gaat medio 2011 besluitvorming over probleemanalyse en urgentie, eind 2012 optimalisering van de oplossingsrichtingen en medio 2013 afweging en keuze van de hoofdoplossingsrichting (= deltabeslissing). De periode 2013 – 2014 wordt ingepland voor 'onvoorzien'.

Naam	Aanleiding en doel	Planning	Betrokkenen
Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden	In verband met de verwachting van hogere zeespiegel en toenemende extreme rivierafvoeren ontwikkelen lange termijn oplossingsrichtingen voor waterveiligheid en zoetwatervoorziening in synergie met een duurzame en vitale ruimtelijke ontwikkeling van het gebied.	Voorstel gereed in 2014, besluitvorming in 2e Nationaal Waterplan.	VenW, VROM, LNV, EZ, provincies, gemeenten en waterschappen, deltacommisaris bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties, burgers en wetenschappelijke instellingen

2 Doelen

Doel

Het doel van het deelprogramma Rijnmond-Drechtsteden als onderdeel van het Deltaprogramma is:

Het borgen van de waterveiligheid voor de lange termijn en het scheppen van de randvoorwaarden voor duurzame zoetwatervoorziening in het gebied Rijnmond-Drechtsteden als bijdrage aan een duurzame en vitale ruimtelijke ontwikkeling.

Besluit

De uitvoering van het deelprogramma Rijnmond-Drechtsteden moet het kabinet uiteindelijk in staat stellen om uiterlijk in 2014 te beslissen over een zo breed mogelijk gedragen hoofdontwikkelingsrichting voor het hoofdwatersysteem op strategisch niveau met het oog op waterveiligheid en zoetwatervoorziening, in samenhang met:

- op synergie gerichte beslissingen voor de ontwikkeling van een economisch sterke, sociale, duurzame en aantrekkelijke regio;
- andere onderdelen van het Deltaprogramma.

Het gaat daarbij om een besluit dat zich primair richt op de zeer lange termijn: tot 2100.

Het kabinetsbesluit maakt het mogelijk om bij beslissingen over de ruimtelijke ontwikkeling op korte en middellange termijn, rekening te houden met de gekozen hoofdontwikkelingsrichting op lange termijn en de kansen hiervan te benutten. In die zin stellen beslissingen over de hoofdontwikkelingsrichting voor het hoofdwatersysteem ook randvoorwaarden aan de ruimtelijke ontwikkeling. Het gaat daarbij om een wederkerige relatie:

- Wat vraagt de ruimtelijke en sociaal-economische ontwikkeling van het waterbeheer? Met andere woorden: welke watercondities (fluctuaties in peilen, zoet-zout, bereikbaarheid voor de scheepvaart, waterkwaliteit) zijn nodig om huidige en toekomstige ruimtelijke, economische en sociale functies en bestemmingen te continueren, respectievelijk mogelijk te maken? Hoe kunnen kansen op het snijvlak van ruimtelijke ontwikkeling en waterbeheer worden benut?
- Wat vraagt het waterbeheer van de ruimtelijke ordening? Hoe moet bij de uitvoering van het ruimtelijk programma in de regio Rijnmond-Drechtsteden worden voorgesorteerd op verwachte ontwikkelingen (klimaatverandering, zeespiegelstijging enz.) c.q. worden bijgedragen aan (nog te nemen) beslissingen over het hoofdwatersysteem? Voorsorteren kan bijvoorbeeld betekenen: hoogteligging van bouwgronden afstemmen op toekomstige maatgevende waterpeilen; aanpassing van bouwvoorschriften die adaptatie belemmeren; ruimtelijke reserveringen voor toekomstige dijkversterking en voor de zoetwatervoorziening.

Het besluit over de hoofdontwikkelingsrichting is één van de vijf deltabeslissingen. Dat wil zeggen dat het gaat om een strategische beslissing, die structurerend en randvoorwaardelijk is en daarmee cruciaal voor het gehele Deltaprogramma en nauw gerelateerd is aan andere deelprogramma's.

Studiegebied

Het plangebied is de regio Rijnmond en Drechtsteden. Omdat oplossingen voor de (toekomstige) knelpunten ook buiten dit gebied kunnen liggen en ook de effecten van die oplossingen buiten het plangebied kunnen optreden, is het studiegebied groter, waarbij het met name gaat om (delen van) het Groene Hart, het Rivierengebied, het IJsselmeergebied en de Zuidwestelijke Delta (in het bijzonder Hollandsch Diep en Haringvliet). Gaandeweg de uitvoering van het plan van aanpak kan blijken dat het nodig is om voor bepaalde thema's en onderwerpen het plangebied of het studiegebied aan te passen.

Om het bovenstaande te realiseren stelt de projectorganisatie zich ten doel om de volgende resultaten te behalen:

Het in samenspraak en overleg met betrokken partijen en in afstemming met andere relevante deelprogramma's van het Deltaprogramma, opstellen van:

- de probleemanalyse, de urgentie, de daaruit voortvloeiende opgave en de agenda van de besluitvorming ('waarover moet worden besloten?'),
- een toekomstvisie voor het gebied,
- een overzicht van oplossingsrichtingen en eventuele varianten daarbinnen, inclusief de daaraan gerelateerde ruimtelijke ontwikkeling,
- een beschrijving van de relevante effecten aan de hand van een afwegingskader.

De projectorganisatie voert deze opdracht niet alleen uit. Zij organiseert de werkzaamheden zo, dat er sprake zal zijn van 'uitvoering in co-productie' met de betrokken partijen. Openheid en transparantie zijn daarbij voorwaarden. Joint-fact finding, gelegenheid bieden tot inbreng van kennis en expertise van derden, betrokkenheid, commitment en het creëren van mogelijkheden tot beïnvloeding van de besluitvorming, zijn daarbij kernbegrippen.

3 Werkwijze

De complexiteit en de dynamiek van het Deltaprogramma zijn het meest gebaat bij een open en participatieve aanpak om tot een goed plan en besluit te komen.

Kern van de procesaanpak

Het programmateam Rijnmond-Drechtsteden ziet als hoofdkenmerken van de werkwijze van het gestarte traject:

- Uitgaan van het geheel en de samenhang vinden (systemisch werken);
- Participatie als noodzaak;
- Innovatie gebruiken en/of laten ontstaan en effectief toepassen.

De werkwijze is erop gericht de kennis en ideeën van de bestuurlijk verantwoordelijke partijen, burgers, externe partners, bedrijfsleven en kennisinstellingen, gedurende het hele traject maximaal te mobiliseren door o.a. communicatie, bijeenkomsten, consultatie en onderzoek.

De werkwijze zal ruimte bieden voor 'nieuw'. De aard van de opgave vraagt immers om nieuwe – innovatieve – inzichten, zowel op het vlak van technologische mogelijkheden als op de wijze van zien van vraagstukken. Pijnpunten en bezwaren worden niet 'onder de tafel geveegd' omdat daarin (ook) de mogelijkheid van 'nieuw' besloten ligt.

De communicatie ondersteunt de noodzakelijke participatie evenals de wijze waarop tot resultaten en conclusies wordt gekomen en de wijze waarop besluitvorming plaatsvindt.

Om het besluit over de hoofdontwikkelingsrichting van het gebied Rijnmond-Drechtsteden eind 2013 te kunnen nemen, zal snelheid worden ontwikkeld zonder haast te hebben.

Communicatie

De communicatie activeert de omgeving over de betekenis van het programma. Het ondersteunt de participatie, kennisontwikkeling, besluitvorming en algemene transparantie. Voor de informatievoorziening zal o.a. de nationale website van het Deltaprogramma worden gebruikt.

Bijeenkomsten, gesprekken, interviews en nieuwsbrieven zullen verder deel uitmaken van de communicatiemix die doelgroepspecifiek zal worden bepaald. Aan de hand van strategische uitgangspunten ontwikkelt het programmateam Rijnmond-Drechtsteden een communicatieplan waarmee het on- en offline vindbaar en aanspreekbaar is en de mogelijkheid heeft om zelf actief over werkzaamheden en voortgang te communiceren.

Stuurgroep en bestuurlijk overleg

De bestuurlijke aansturing van het deelprogramma Rijnmond-Drechtsteden geschiedt door de regionale stuurgroep. Er is een adviserend directeurenoverleg met vertegenwoordigers van direct betrokken overheden uit de regio en het Rijk, dat als voorportaal dient voor de stuurgroep en een platform biedt voor onderlinge afstemming. Het programmateam bereidt de ambtelijke en bestuurlijke beslissingen voor. Indien nodig wordt onder voorzitterschap van de verantwoordelijke bewindslieden, bestuurlijk overleg tussen Rijk en regio georganiseerd.

Adviesraad

De stuurgroep Rijnmond-Drechtsteden laat zich adviseren door een adviesraad met representanten van verschillende maatschappelijke groeperingen. In de adviesraad kunnen o.a. gerepresenteerd zijn: jongeren, projectontwikkelaars, de landbouw, (haven)industrie, de maritieme sector, recreatie en natuur- en milieuorganisaties.

Samenhang

Het Deltaprogramma kent twee aspecten van samenhang: tussen de deelprogramma's (uitwerking in bijlage 3) en tussen de deelprogramma's en regionale- en nationale (ruimtelijke) plannen.

Beslissingen in het ene deelprogramma zullen de keuzemogelijkheden in andere programma's beïnvloeden en andersom.

Om de besluitvorming en het werken in de deelprogramma's te structureren heeft de Ministeriële Stuurgroep Deltaprogramma besloten het principe van 'deltabeslissingen' te ontwikkelen. Dit zijn structurerende en (rand)voorwaardelijke beslissingen die politiek van aard zijn en die richting geven aan de ontwikkeling van het Deltaprogramma in Nederland. Er is daarvoor een concept-voorstel gemaakt:

- a. Actualiseren van veiligheidsnormen voor primaire waterkeringen;
- b. De zoetwaterstrategie die voor een adequate watervoorziening moet zorgen;
- c. Het lange termijn peilbeheer IJsselmeer;
- d. De bescherming Rijn- en Maasdelta;
- e. Een nationaal beleidskader voor de (her)ontwikkeling van bebouwd gebied.

Voorbeelden van samenhang zijn:

- De oplossing voor Rijnmond-Drechtsteden bepaalt of en hoeveel overtollig rivierwater moet worden geborgen in de Zuidwestelijke Delta, hoe omvangrijk de dijkverzwaring in het rivierengebied ten oosten van Rijnmond-Drechtsteden moet worden en of een 'Nieuwe Lek' nodig is. Omgekeerd bepaalt de hoeveelheid water dat kan worden geborgen in de Zuidwestelijke Delta, de keuze-mogelijkheden in Rijnmond-Drechtsteden.
- De normen voor veiligheid bepalen de omvang van noodzakelijke dijkversterking.
- De zoetwaterstrategie en beschikbaarheid van zoet water binnen de regio Rijnmond-Drechtsteden hangen samen met de keuze om het IJsselmeer als zoetwaterbuffer in te zetten.

In het kader van de synergie met de ruimtelijke ontwikkeling zal ook afstemming plaatsvinden met regionale programma's en projecten buiten het waterdomein. Dit gebeurt onder andere met het Rotterdam Climate Initiative/Climate Proof, Stadshavens en het Provinciale Beleidskader Buitendijkse Ontwikkeling. Voorts zal aansluiting worden gezocht bij de opstelling van de Havenvisie 2040 die thans door het havenbedrijf Rotterdam wordt opgesteld.

Beslissingen voor de korte en middellange termijn waaronder bijvoorbeeld Stadswerven in Dordrecht en Stadshavens in Rotterdam vallen, zullen uiteraard van invloed zijn op de langetermijnstrategie van het Deltaprogramma. Dat betekent dat deze met elkaar in overeenstemming moeten worden gebracht, zonder vertraging voor beslissingen op de korte termijn. Tijdens de uitvoering van het programma zullen dergelijke projecten worden geïdentificeerd en zal ernaar worden gestreefd om de beleidskeuzes die moeten worden gemaakt, zo goed mogelijk te ondersteunen. Hierbij zal ook gebruik worden gemaakt van de op te stellen gebiedsagenda en het bestuurlijk overleg in het kader van het MIRT.

Innovatie

Vanuit het programmateam wordt actief aansluiting gezocht bij bestaande (innovatie)netwerken. Innovatienetwerken hebben vanuit hun doelstellingen belang bij ruimtelijke dynamiek en delta-initiatieven en omgekeerd hebben de deelprogramma's veel belangstelling voor de beschikbare kennis, de creativiteit en de bestaande netwerken.

In het bijzonder sluiten de opvattingen zoals opgeschreven in de Maatschappelijke Innovatie Agenda Water (MIA-Water) goed aan bij de manier waarop innovatie in Rijnmond-Drechtsteden wordt opgepakt. Het Netwerk Delta-technologie, waar publieke en private partijen samenkomen, wordt nadrukkelijk betrokken bij de innovatie en PPS initiatieven. Er wordt gebruik gemaakt van een extern klankbord dat voor een belangrijk deel kan bestaan uit de bestaande werkgroep Innovatieversnelling.

Consortia zullen worden uitgenodigd om zich in te schrijven voor de uitwerking van verschillende gebiedsopgaven en oplossingsrichtingen. Private kennis, expertise en innovatiekracht kunnen worden 'ingekocht' als er geen sprake is van een serieuze kans op return on investment.

Op basis van de (nieuwe) veiligheidsopgave (2011) en de uitkomsten van de studie naar Deltadijken (deelprogramma Waterveiligheid), zal het programmateam in overleg met dijkbeheerders en gebiedsontwikkelaars zoeken naar één of enkele locaties (voorlopige orde van grootte één km), waar de Deltadijk, als combinatie van robuuste waterveiligheid en kansen voor ruimtelijke ontwikkeling en infrastructuur, kan worden ontwikkeld. Een leertraject: in samenwerking met andere deelprogramma's (o.m. deelprogramma Waterveiligheid), private en andere partijen, waarbij ook de aansluiting zal worden gezocht bij bestaande netwerken en initiatieven zoals het Platform Klimaatdijk, Kennis voor Klimaat, Rotterdam Climate Initiative en Deltapoort.

Kennisagenda

De kennisagenda is een overzicht van de kennis die nodig is om het werk te doen. De kennisagenda is niet alleen een overzicht van nieuwe kennis, die nog ontwikkeld moet worden. De kennisagenda bevat opzoekvragen (de kennis is er, maar moet beschikbaar worden gemaakt), uitzoekvragen (er moet uitgezocht worden of de kennis er is) en onderzoeksvragen (er is nieuwe kennis nodig, al dan niet te genereren in het kader van het deelprogramma Rijnmond-Drechtsteden).

De kennisthema's worden zonnodig integraal uitbesteed, waarbij opdrachtnemers wordt gevraagd bestaande kennis te inventariseren en kennisleemtes aan te geven. Vervolgens worden uitgewerkte opdrachten op de markt gezet. Het programmateam richt zich daarbij op het samen met de regionale partijen formuleren van een heldere vraagstelling, het vaststellen van de begeleiding en het benutten van de uitkomsten (joint fact finding).

4 Ruimtelijke en economische ambities voor de regio Rijnmond-Drechtsteden

De ambities voor de regio Rijnmond-Drechtsteden tot 2040

De toekomst van de regio Rijnmond-Drechtsteden voor de periode tot 2040 is vastgelegd in verschillende beleidsnotities van Rijk, provincie, regio's en gemeenten. Daaruit spreekt de ambitie om een sterke metropolitane regio te zijn met een uitstekende internationale concurrentiepositie. Deze koers is vastgelegd in zowel de Structuurvisie Randstad 2040, de Economische Visie op de Langetermijnontwikkeling van Mainport Rotterdam, de Gebiedsagenda Zuidvleugel, het Ruimtelijk Plan Regio Rotterdam 2020, de Stadsvisie Rotterdam 2030 en nog vele andere beleidsdocumenten. Dit plan van aanpak focust op de vijf keuzes voor een metropolitane topregio zoals die geformuleerd zijn in de Gebiedsagenda Zuidvleugel. Als antwoord op klimaatverandering, energietransitie, kwetsbaarheid van de economie en segregatie in de woonwijken, zijn deze vijf cruciale keuzes gedefinieerd voor de ruimtelijke inrichting. Het gaat om het bevorderen van de innovatieve economie, het intensiveren van de steden, het landschap dichterbij huis brengen, de bereikbaarheid verbeteren en het benutten van water- en energiekansen. De uiteindelijk te kiezen oplossingsrichting voor de regio Rijnmond-Drechtsteden zal een bijdrage moeten leveren aan de genoemde vijf ambities en vanzelfsprekend tegelijkertijd de hoofddoelstelling moeten realiseren: een veilige regio met een duurzame zoetwatervoorziening.

De volgende vijf ambities voor 2040 zijn van belang voor de opdracht:

Het bevorderen van sterke (innovatieve) economie

De toekomstige oplossingsrichting dient een bijdrage te leveren aan het versterken van de innovatieve economie. De toekomstige koers van de regio Rijnmond-Drechtsteden dient de economische ontwikkelingen van het gebied zodanig te stimuleren dat de haven, de (havengerelateerde) kenniseconomie en de (internationaal georiënteerde) economische clusters in de regio zich verder kunnen ontwikkelen. De opgave voor het deelprogramma Rijnmond-Drechtsteden is het ontwikkelen van condities, die de kansen voor het verbeteren van de ontwikkelingsmogelijkheden op het gebied van het haven industrieel complex, greenports, waterbouw, watermanagement en waterbeheer (Clean Tech Delta, Rotterdam Climate Initiative, Urban Flood Management) zo goed mogelijk faciliteren.

De te kiezen oplossingsrichting voor Rijnmond-Drechtsteden dient rekening te houden met het versterken van de internationale concurrentiepositie op de lange termijn en de grote mogelijkheden die er liggen voor het vermarkten van specifieke delta-technologie op mondiale schaal. Ook liggen er grote kansen in het versterken van het imago in de wereld van dé voorbeelddelta voor koppeling van veiligheid en verstedelijking.

Bereikbare regio

De kracht van de regio ligt in de goede bereikbaarheid via water, weg, spoor en lucht. De uiteindelijk te kiezen oplossingsrichting voor deze regio dient de bereikbaarheid te behouden en mogelijk te verbeteren. De opgave is het combineren van een veilige regio met een goed bereikbare regio. Het gaat hierbij in de eerste plaats over de bereikbaarheid van de haven en de goede verbindingen met het achterland, maar ook een goede bereikbaarheid over de weg, het spoor en

door de lucht dienen behouden en versterkt te worden.

Stedelijke intensivering

Ook in de Zuidvleugel ligt de nadruk op het versterken van de steden en daarmee het binnenstedelijk verdichten. Voor de regio Rijnmond-Drechtsteden is de rivier een zeer belangrijke verstedelijkingsruimte van de toekomst en levert hiermee een grote bijdrage aan de verstedelijkingsambities zoals vastgelegd in de gebiedsagenda Zuidvleugel en Randstad 2040.

De opgave voor het Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden is het ruimte bieden aan deze verdichtingsmogelijkheden, rekening houdend met de ontwikkeling van sociaal-maatschappelijke vraagstukken. Het inspelen op de culturele verschillen in combinatie met de omgang met water, de risicoperceptie en met verschillende woonbehoeften, zijn onderwerpen die hierbij een rol spelen.

Landschap dicht bij huis brengen en aantrekkelijker maken

Het deelprogramma Rijnmond-Drechtsteden biedt grote kansen om het landschap en alles wat daarbij hoort zoals natuur, cultuurhistorie en recreatie, dicht bij de gebruikers te brengen en de ruimtelijke kwaliteit te vergroten. Het ligt namelijk voor de hand om de karakteristieke kwaliteiten van de delta te versterken zodat bewoners en gebruikers van de regio Rijnmond-Drechtsteden meer van het landschap kunnen genieten. De rivieren dienen beter bruikbaar en 'genietbaar' te worden door middel van een zo natuurlijk mogelijk ecosysteem. De Biesbosch, de veenweiden, Voorne's duin, de kustzone met de Voordelta e.a., dienen in grotere onderlinge samenhang te worden gezien, beter met elkaar verbonden te worden en bereikbaar te worden gemaakt met het oog op een aantrekkelijker woon- en werkmilieu. Tevens is het de uitdaging om de internationale kwaliteiten van de delta weer te versterken, zodat dit gebied een icoonfunctie krijgt voor verstedelijkte delta's: aantrekkelijk zowel om te leven, als voor de natuur, als om te vermarkten.

Energie- en waterkansen benutten: duurzame regio

De ligging in de delta biedt kansen om een bijdrage te leveren aan water- en energiedoelstellingen. De opgave is om een duurzame langetermijnoplossingsrichting voor de regio te ontwikkelen. In de verbondenheid met het water liggen de belangrijkste opgaven voor duurzame energiewinning via de mogelijkheden van waterkracht.

Water dient meer ingezet te worden als bron van duurzame energie. Het gaat dan om warmte/koudeopslag in grondwater, meren en plassen en aardwarmte. Daarnaast kan energie ook komen uit zoet/zoutgradiënten, golven, getijden, rivierkribben, stuwen en sluizen en uit temperatuurverschillen met het oppervlaktewater.

Scenariomethode voor 2100

De belangrijkste waterveiligheidsproblemen zullen zich naar alle waarschijnlijkheid pas in de tweede helft van deze eeuw manifesteren. Voor de problemen met betrekking tot zoet water kan dit eerder zijn: mogelijk reeds rond 2040. De langetermijnambities voor de regio tot grofweg 2040 zijn beschreven. Om de opgave voor waterveiligheid en zoetwatervoorziening het hoofd te bieden, zal er inzicht moeten komen op de langetermijn-ambities voor de regio tussen ca. 2050 en 2100. Gezien deze extreem lange termijn is het niet de vraag wat de toekomst is, maar zal de vraag meer zijn: wat zijn de verschillende mogelijke toekomst voor de regio en tot welke langetermijnambities leidt dit? Vragen die hierbij beantwoord moeten worden, zijn:

Hoe wordt omgegaan met de per definitie onzekere toekomst? Wat zijn de verschillende scenario's waarmee bij het zoeken naar oplossingsrichtingen rekening gehouden moet worden? Welke maatregelen kunnen en moeten op korte en middellange termijn getroffen worden, welke typen maatregelen kunnen wachten tot volgende generaties en wanneer moet wat precies gereed zijn? Zijn er maatregelen voor de korte termijn met een no- of low-regret-gehalte, die passen binnen verschillende toekomsten? Zijn er langetermijnmaatregelen die passen binnen verschillende toekomsten?

De opdracht is het borgen van de waterveiligheid op de lange termijn en het scheppen van de randvoorwaarden voor duurzame zoetwatervoorziening in het gebied Rijnmond-Drechtsteden, als bijdrage aan duurzame en vitale ruimtelijke ontwikkeling.

Met deze bril wordt in de eerste fase van het project de bestaande kennis (o.a. Kennis voor Klimaat, Rotterdam Climate Proof en verschillende scenariostudies) aan de hand van ambities (veiligheid, zoetwatervoorziening, economie, bereikbaarheid, intensiveren steden, landschap dicht bij huis, energie- en waterkansen benutten) tegen het licht gehouden.

Op basis hiervan worden thematische toekomstscenario's voor 2100 opgesteld. Er is een koppeling met de landelijke scenario's, maar in de studies van het deelprogramma zal met name de regionale invulling verder uitgewerkt worden. De toekomstscenario's beschrijven per thema een aantal voorstelbare toekomsten op basis van de huidige situatie, trends en ontwikkelingen. In deze studies wordt zowel samengevat wat reeds bekend is, maar worden ook leemten in kennis gevuld. De langetermijnscenario's worden opgesteld door combinaties van toonaangevende instellingen of bureaus, in opdracht van het deelprogramma en in nauw overleg met maatschappelijke partijen. Hierna worden op basis van een aantal leidende thema's 'samenhangende en samengestelde toekomsten' gemaakt uit ingrediënten van de verschillende thematische scenario's.

Deze toekomsten worden samen met maatschappelijke groeperingen samengesteld. Niet als blauwdruk, maar als basis voor het (gezamenlijk) vaststellen van de bandbreedte tussen de verschillende voorstelbare toekomsten. Dit vormt tegelijk de basis voor het vaststellen van de langetermijnambities door de politiek.

Hieraan is het mogelijk de verschillende oplossingsrichtingen te toetsen op hun flexibiliteit voor verschillende toekomsten, en tegelijkertijd op hun bijdrage aan de verschillende ambities voor ruimtelijke inrichting.

Kennisvragen

De scenariostudies per ambitie dienen de volgende kennisvragen te beantwoorden:

- Wat is met betrekking tot de vijf regionale opgaven voor ruimtelijke inrichting, de huidige situatie en wat zijn actuele of te verwachte ontwikkelingen?
- De kennisvragen zijn met name onderzoek- en uitzoekvragen, gericht op kennis om zicht te krijgen op wat er in de regio speelt, om de regio bij het proces te betrekken en om in de regio en elders bestaande kennis te benutten. De meeste benodigde kennis is waarschijnlijk al aanwezig. Soms zal kennisontwikkeling nodig zijn.
- Wat is de kracht en wat zijn problemen in het huidige systeem, los van klimaatverandering, van de vijf opgaven? Het betreft hier inventarisatie van bestaande kennis maar ook het ontwikkelen van nieuwe kennis.
- Wat zijn voorstelbare alternatieve langetermijnambities of scenario's per ambitie?

Op dit gebied is al veel bestaande kennis maar er ligt ook ontwikkelwerk, bijvoorbeeld omdat stakeholders gevraagd wordt buiten de gebaande paden te denken.

5 Water: huidige urgentie, ambities en probleemanalyse lange termijn

Huidige situatie

Als gevolg van de watersnoodramp in 1953 is het beleid in de eerste plaats gericht op het voorkomen van overstromingen. De veiligheid tegen overstromen is in de Randstad groter dan in de ons omringende landen. Elke vijf jaar wordt getoetst of de keringen voldoen aan de eisen.

Naast de waterveiligheid hadden de Deltawerken ook tot doel de zoetwatervoorziening te verbeteren. Voor Rijnmond-Drechtsteden betekent dit dat het Haringvliet afsluitbaar is, zodat zoet water beschikbaar is voor gebruik. Alleen via de Nieuwe Waterweg kan zout water het systeem binnendringen. Verdergaande indringing wordt tegengaan door grote hoeveelheden zoet water via deze weg naar zee te laten stromen.

Het Brielse Meer wordt via de Bernisse van zoet water uit het Spui voorzien. Hiervan maken de haven en industrie in de Europoort gebruik. Deze zoetwater-voorraad in 'de achtertuin' levert een belangrijke positieve bijdrage aan het vestigingsklimaat.

De waterschappen in de regio leveren zoet water tot in de gebieden vlak achter de duinen. Dat maakt ook daar hoogwaardige landbouw mogelijk, wat belangrijk is voor de greenport Westland. Echter ook in de huidige situatie kunnen geen garanties worden gegeven dat er overal en altijd voldoende zoet water beschikbaar is.

Bestaande ambities middellange termijn

In het Nationaal Waterplan is vastgelegd dat het nieuwe veiligheidsconcept uitgaat van drie lagen waardoor veiligheid gegarandeerd moet worden. De eerste is preventie, de tweede een duurzame ruimtelijke planning en de derde rampenbestrijding en crisisbeheersing. Hierbinnen blijft preventie van overstromingen voor Nederland de meest belangrijke laag.

Binnen preventie wordt ruimte gemaakt voor nieuwe dijkconcepten (Deltadijken). Er wordt verkend of extra brede overstroombare dijken een oplossing zijn. Deze dijken kunnen ook gebruikt worden voor andere functies zoals wonen en werken. Hiermee wordt dubbel ruimtegebruik bevorderd.

Uit het Nationaal Waterplan blijkt tevens dat tot 2015 de bestaande zoetwatervoorziening uitgangspunt is voor het zoetwaterbeleid. Wel wordt de planperiode gebruikt om te bekijken waar de zoetwatervoorziening voor gebruiksfuncties in stand kan worden gehouden en waar functies op termijn kunnen of moeten worden aangepast. In de periode na 2015 zal een grotere zelfvoorzienendheid moeten worden gerealiseerd en zal de (nationale) verdeling van het water geoptimaliseerd moeten worden, zowel via de aanbod als de vraagkant.

In het Nationaal Waterplan wordt ook de ambitie uitgesproken om het estuariene karakter terug te brengen in de delta. Dat houdt in: minder harde zoet-zoutovergangen. Daardoor moet rekening worden gehouden met meer zout in het gebied waardoor huidige zoetwaterbronnen verplaatst moeten worden.

Probleemanalyse veiligheid en zoetwatervoorziening lange termijn

Exogene ontwikkelingen

Waterveiligheid en zoetwatervoorziening worden op de lange termijn beïnvloed door klimaatverandering: de zeespiegel stijgt en de rivieren krijgen in de winter meer en in de zomer minder afvoer te verwerken. In het westelijk deel van het plangebied worden maatgevende waterstanden bepaald door zeewaterstanden. In het oostelijk deel is dat een combinatie van zeewaterstanden en rivierafvoer. Door de onvoorspelbaarheid en hoeveelheid water is overstroming vanuit zee de belangrijkste veiligheidsissue. De ruimtelijke ontwikkeling van het gebied is echter eveneens van invloed op de veiligheid en de zoetwatervoorziening.

In 2010 en 2011 worden vier 'deltascenario's' ontwikkeld. Deze zullen opgebouwd zijn uit de bestaande sets van klimaat- (KNMI'06) en sociaaleconomische (WLO 2006) scenario's. Ten behoeve van de consistentie binnen het Deltaprogramma worden deze scenario's door alle deelprogramma's gebruikt.

Naast klimaatverandering zijn de afgelopen 100 jaar veel ingrepen voortgekomen uit meer kennis over en een andere benadering van de waterveiligheid. Verwacht mag worden dat ook in de komende decennia nog aanpassingen van de veiligheidsfilosofie zullen plaatsvinden, bijvoorbeeld onder invloed van toenemende kennis over faalmechanismen van dijken en andere waterkeringen. Dit kan immers aanleiding zijn voor een aanscherping van de eisen voor keringen. Daardoor ontstaan in sommige gevallen grotere opgaven voor de bescherming tegen overstroming. Dit zal worden versterkt door een toenemende bevolking (lokaal, en met name in steden; op het platteland kan krimp gaan plaatsvinden) en een toename van de economische waarden in de beschermde gebieden.

In het kader van het generieke deelprogramma Waterveiligheid wordt besluitvorming voorbereid over de nieuwe normen voor waterveiligheid. Dit leidt mogelijk tot hogere eisen voor de regio Rijnmond-Drechtsteden.

Waterveiligheid

Door de stijgende zeespiegel leiden stormvloed en vaker tot gevaarlijke situaties. Daarom zullen stormvloedkeringen (Maeslant- en Hartelkering) meer frequent dan thans gesloten moeten worden, hetgeen vaker zal leiden tot stremming van de scheepvaart.

Daardoor wordt de waterveiligheid in het gebied ook meer afhankelijk van de faal-kans van de keringen en komen extreem hoge waterstanden in het gebied vaker voor.

Tegelijkertijd neemt de beschikbare bergingsruimte voor het geblokkeerde rivierwater af, omdat sluiting plaatsvindt bij een hogere waterstand. Door deze toenemende sluitingsfrequentie neemt ook de kans toe dat een sluiting samenvalt met een hoge rivierafvoer. Tegelijkertijd leidt de klimaatverandering tot een grotere kans op hoge rivierafvoeren.

Dit leidt ertoe dat zonder maatregelen de veiligheid in de omliggende dijkringen lager wordt dan de norm. Hierdoor ontstaat een te grote kans dat een grootschalige overstroming plaatsvindt. Als dat gebeurt in de zuidrand van dijkring 14 (centraal Holland), kan dat effect hebben tot Schiphol.

Daarbij komt dat de inklinking van het veen een doorgaand proces is. Als gevolg daarvan komen de veenpolders lager te liggen ten opzichte van het omringende water. De gevolgen van een eventuele dijkdoorbraak nemen daardoor toe.

In de huidige situatie is hoog water in het buitendijks gebied geen veiligheidsprobleem, maar is bij hoog water sprake van overlast. Dat komt doordat de meeste buitendijkse gebieden relatief hoog liggen en overstromingen er geleidelijk plaatsvinden. Hierdoor is er voldoende tijd om maatregelen te nemen. Daarbij komt dat de overstromingsdiepte over het algemeen beperkt is.

Als de waterstanden in de toekomst stijgen – onder invloed van een combinatie van een hogere zeespiegel en hogere rivierafvoeren – kan het bovenstaande veranderen, zeker als blijkt dat stroomsnelheden daardoor ook hoger worden. Daardoor zullen buitendijkse gebieden vaker en dieper onder water komen. Zonder aanvullende maatregelen kan dit leiden tot grotere financiële schade en een verminderde aantrekkelijkheid van buitendijks wonen en werken. Bovendien wordt de stedelijke (her)ontwikkeling van buitendijkse gebieden duurder en complexer.

Zoet water

Klimaatverandering leidt in twee van de vier scenario's (KNMI 2006) ook tot vaker voorkomende lagere rivierafvoeren in de zomer. Hierdoor schuift de zoutindringing vanuit zee langs de bodem van de rivieren verder landinwaarts, hetgeen de verzilting versterkt en mogelijkheden voor zoetwaterinname voor onder andere land- en tuinbouw, steeds vaker beperkt. Ruimtelijke ontwikkelingen in het gebied zijn ook van invloed op de zoetwaterbehoefte. Ruimtelijke bestemmingen als natuur, industrie en landbouw, stellen eisen aan de kwaliteit en de kwantiteit van (zoet) water. Ook voor het tegengaan van bodemdaling, zoals die optreedt in de veenweidegebieden van het Groene Hart, is (zoet) water nodig.

Urgentie

Het deelprogramma Rijnmond-Drechtsteden is niet acuut, maar wel urgent. Hieronder wordt dit kort kwalitatief onderbouwd.

- Er is nu al een probleem met de waterveiligheid en zoet water. Er is achterstand in het op orde brengen van de dijken en eens in de vijf à tien jaar komt het zoetwatergebruik in de problemen door verzilting van innamepunten.
- Er is duidelijkheid gewenst voor ruimtelijke investeringen op de korte termijn in de regio. Er staan veel projecten op stapel, die duidelijkheid nodig hebben met betrekking tot de waterpeilen die zullen gaan optreden.
- De beslissing voor Rijnmond-Drechtsteden is van belang voor andere deelgebieden (Zuidwestelijke Delta, IJsselmeergebied).
- Een zorgvuldige afweging van de ontwikkelstrategie voor de regio kost veel tijd, want het ontwikkelen daarvan is een complexe opgave, waarbij rekening moet worden gehouden met inherente onzekerheden.
- Het vertrouwen in de waterveiligheid is een zeer belangrijke voorwaarde voor de economische en maatschappelijke ontwikkeling van de regio.

Kennisvragen

Bovenstaande probleemanalyse moet kwalitatief en kwantitatief worden uitgewerkt. Daarbij is het gewenst KNMI-scenario's op het gebied te betrekken en te vertalen naar waterstanden, overstromingskansen, zoutindringing en de zoetwatervraag. Er moet duidelijkheid worden verkregen hoe deze aspecten veranderen in plaats en tijd. Er wordt al veel onderzoek gedaan naar deze onderwerpen en een eerste stap zal zijn om te inventariseren wat er precies bekend is en hoe dat toegepast kan worden binnen het deelprogramma Rijnmond-Drechtsteden.

- 1) Wat komt op de regio af als gevolg van klimaatverandering, enerzijds te veel aan water, anderzijds te weinig? Deze vraag wordt beantwoord aan de hand van de KNMI-scenario's, mogelijk regionaal uitgewerkt (vertaald naar water-standen, overstromingskansen, zoutindringing en mogelijke aanvullende kennisvragen vanuit het deelprogramma Zoetwater). Er is al heel veel kennis en er is al veel onderzoek geprogrammeerd (landelijke knikpuntenstudie, waterstaatkundige vertaling van de KNMI-scenario's, div. studies Kennis voor Klimaat Hotspot Regio Rotterdam). De eerste stap is het identificeren van resterende kennisbehoeften vanuit de vraagstelling. Een kennisbehoefte die nu al is geïdentificeerd, is:
- 2) Hoe gedraagt het water zich bij overstromingen (snelheid van verspreiden, waterstanden)?
- 3) Wat zijn de effecten van klimaatverandering daarvan op de vijf regionale, ruimtelijke opgaven? (Zie onder meer de Gebiedsagenda Zuidvleugel)?
- 4) Wat is de werkelijke kwantitatieve waterstaatkundige samenhang met andere deelgebieden (met name met name Zuidwestelijke Delta, Rivieren, IJsselmeergebied)?
- 5) Hoe kunnen de functies (landbouw, stedenbouw, natuur, etc.) zich aanpassen aan de gevolgen van klimaatverandering? Een bijbehorende kennisvraag is:
- 6) Hoe groot is de zoetwaterbehoefte van de regio per functie, hoe zal die zich ontwikkelen bij de vier economische scenario's, hoe stuurbaar is de behoefte (de zoetwaterbehoefte wordt door het deelprogramma Zoetwatervoorziening geïnventariseerd)?

6 Oplossingsrichtingen

De opgave en vier oplossingsrichtingen

De opgave voor het deelprogramma Rijnmond-Drechtsteden is te formuleren op basis van de huidige karakteristiek en de ruimtelijke en sociaal-economische ambities van de regio voor de lange termijn en de gevolgen van de klimaatverandering en andere ontwikkelingen die relevant zijn voor de wateropgave. Er dient een oplossingsrichting te worden bepaald die voor de lange termijn de waterveiligheid borgt en het zoetwatergebruik optimaliseert, in synergie met beslissingen over de ruimtelijke ontwikkeling van een economisch sterke, sociale, duurzame en aantrekkelijke regio.

Op dit moment zijn er voorlopig vier oplossingsrichtingen geformuleerd die naar verwachting hoekpunten zijn van het veld waarbinnen de uiteindelijke oplossing gevonden zal worden. Deze zijn in korte tijd gevormd en voornamelijk gebaseerd op het advies van de commissie Veerman en de opdracht voor dit deelprogramma. Het programmateam heeft zelf de oplossingsrichting "Afsluitbaar Open aan de zeezijde" (de huidige situatie, met verbeteringen) toegevoegd. De huidige vier oplossingsrichtingen worden de 'eerste generatie' oplossingsrichtingen genoemd.

Dit hoofdstuk bevat een beschrijving van de vier oplossingsrichtingen en geeft per oplossingsrichting de belangrijkste aandachtspunten aan: de specifieke kenmerken van de oplossingsrichting, waar de kennisinventarisatie en -ontwikkeling zich waarschijnlijk op moet concentreren.

Op basis van een eerste (effecten)analyse van de eerste generatie oplossingsrichtingen en op basis van op te stellen waterstaatkundige- én voorstelbare ruimtelijke langetermijnscenario's wordt een eerste afweging gemaakt in afstemming met andere deelprogramma's en gebruikmakend van de maatschappelijke inbreng. Deze afweging leidt tot een optimalisering van de aanvankelijke oplossingsrichtingen en zal leiden tot een volgende generatie oplossingsrichtingen.

De eerste generatie oplossingsrichtingen is voornamelijk opgesteld vanuit het perspectief van waterveiligheid. Door de gekozen methodiek zullen niettemin oplossingen die ook vanuit ruimtelijk perspectief optimaal zijn, gevonden worden.

Voor zoetwatervoorziening zal in samenspraak met het deelprogramma Zoetwatervoorziening een aantal opties uitgewerkt worden, in eerste instantie los van de eerste generatie oplossingsrichtingen, om op voorhand daar niet door beperkt te worden. Vervolgens zullen deze opties in de uitwerking van de eerste generatie oplossingsrichtingen worden opgenomen.

Oplossingsrichting Afsluitbaar Open aan zeezijde

De essentie van deze oplossingsrichting is dat het hoofdwatersysteem zoals we dat nu kennen in het Rotterdam-Rijnmondgebied, gehandhaafd blijft.

Het bestaande fysieke systeem bestaat uit een afsluitbaar open systeem aan zeezijde. De oplossingsrichting is vergelijkbaar met de huidige situatie; open in normale omstandigheden, met een mogelijkheid tot afsluiten aan zeezijde in extreme omstandigheden.

Voor het op orde houden van de waterveiligheid en de zoetwatervoorziening zijn er voornamelijk drie typen maatregelen waarmee 'doorgaan met het huidige systeem' mogelijk kan blijven. Deze zijn:

- 1) Onderhoud en upgraden van huidige werken (Europoortkering³, trapjeslijn).
- 2) Maatwerk op lokale schaal (per locatie in Rijnmond-Drechtsteden kijken naar lokale aanpak van waterveiligheid/dijken en zoetwater).
- 3) Procedurele en beleidsmatige sturing van het systeem optimaliseren (sluitfrequenties, beleid Maatgevende Hoogwaterstanden (MHW's), besluitvorming optimaliseren).

Deze oplossingsrichting is flexibel; als meer informatie beschikbaar is over de ontwikkeling van het klimaat, kunnen plannen worden aangepast. In dit systeem blijft ruimte voor getijdenwerking en wordt de scheepvaart niet tot nauwelijks belemmerd.

Hoewel de sluitfrequentie van de Maeslantkering nu geen probleem is voor de scheepvaart, kan die dat op termijn wel worden. Hoe de verdeling en het gebruik van zoet water vorm krijgt, moet nader worden onderzocht.

Belangrijke aandachtspunten zijn: de faalkans van de keringen, sluitfrequenties, dijkversterkingen, buitendijkse gebieden, de waterverdeling over de rivieren, knikpunten in waterstanden en zoutindringing.

Oplossingsrichting Afsluitbaar Open aan zee- en rivierzijde

Afsluitbaar Open aan zee- en rivierzijde is een waterstaatkundig systeem waarbij de waterveiligheid voor Rijnmond-Drechtsteden wordt gewaarborgd door een systeem van afsluitbare keringen aan de zeezijde en in omliggende riviertakken.

De essentie van deze oplossingsrichting is het continueren/optimaliseren van de open structuur in dagelijkse omstandigheden, met een waarborg voor waterveiligheid en zoetwatervoorziening in uitzonderlijke omstandigheden. De keringen kunnen in bijzondere omstandigheden tijdelijk worden gesloten en rivierafvoeren kunnen worden omgeleid.

De oplossingsrichting kent mogelijk een aantal varianten waarbij de bestaande en voor zover nodig te verbeteren Maeslantkering, Hartelkering en Haringvlietsluizen, worden gecombineerd met een aantal nieuwe afsluitbare keringen in de riviertakken rond het gebied. De mogelijkheid om nieuwe kanalen aan te leggen of rivierlopen aan te passen, bijvoorbeeld langs de Lek, maakt hier onderdeel van uit. De eventuele aanleg van bijvoorbeeld een 'Nieuwe Lek' heeft grote invloed op het gebied en de effecten op de omgeving moeten dan ook zorgvuldig worden onderzocht.

Werking van dit systeem is afhankelijk van een voldoende kleine faalkans van keringen. De bestaande stormvloedkering bij Krimpen aan den IJssel en de huidige faalkans hiervan, moet eveneens in de beoordeling worden meegenomen.

Het buitendijkse gebied is met dit systeem beschermd tegen extreme waterstanden zonder verlies van de toegevoegde waarde van de dynamiek van het water. Belangrijke aandachtspunten zijn: de faalkans van de flexibele keringen, de sluitfrequentie, de omvang van aanvullende dijkversterkingen, de kwetsbaarheid van buitendijkse gebieden, de waterverdeling over de rivieren en het beperken van zoutindringing.

Oplossingsrichting Gesloten

De commissie Veerman verstaat onder deze oplossingsrichting: gesloten aan de zeezijde, open aan de rivierzijde.

Vanwege de genoemde hoekpuntenbenadering met extreme en duidelijk herkenbare oplossingsrichtingen van de eerste generatie, definieert het programmateam de gesloten oplossingsrichting als een systeem van permanent gesloten keringen aan de zee- én rivierzijde. De varianten 'gesloten zeezijde/open rivierzijde' en 'gesloten zeezijde/afsluitbaar open rivierzijde' zullen hierbij worden meegenomen; die zijn onder andere vanuit het perspectief van de binnenscheepvaart van belang.

De essentie van deze oplossingsrichting is het duurzaam en robuust waarborgen van de waterveiligheid en het bieden van een definitieve oplossing voor de zoutindringing door het aanleggen van een gesloten ring om het gebied. De faalkansen kunnen met permanent gesloten keringen aanzienlijk worden beperkt.

In de gesloten keringen zijn doorlaatconstructies (spui- en scheepvaartsluizen) denkbaar.

De mogelijkheid om nieuwe kanalen aan te leggen of rivierlopen aan te passen, c.q. debieten te beïnvloeden, maakt hier onderdeel van uit.

Het water binnen de ring zal op een peil komen met gecontroleerde marges. Hierdoor zijn ook de buitendijkse gebieden optimaal beschermd. De scheepvaart zal tussen de zee en het achterland door een schutsluis heen moeten. Dat is een achteruitgang ten opzichte van de huidige situatie.

Belangrijke aandachtspunten zijn: onzekerheid over klimaatontwikkeling, flexibiliteit, scheepvaart, ecologie, waterkwaliteit en de waterafvoer van rivieren naar de Zuidwestelijke Delta.

Oplossingsrichting Open

De oplossingsrichting Volledig Open betekent dat het watersysteem terug-gebracht wordt naar een volledig open estuarium, waarbij in de meest vergaande vorm het opheffen van de Europoortkering (Hartelkering en Maeslantkering), de Haringvlietdam en de stormvloedkering bij Krimpen aan den IJssel aan de orde is. De estuariene dynamiek van de deltagetijdwerking en de geleidelijke overgangen van zoet naar zout, worden in deze variant maximaal teruggebracht. Er is een open verbinding van het achterland met de zee waar de scheepvaart en natuur profijt van hebben. De waterveiligheid kan bij deze oplossingsrichting gewaarborgd worden met ingrijpende dijkverhogingen en adaptieve inrichting van buitendijkse en wellicht ook binnendijkse gebieden.

In dit systeem zal de waterveiligheid volledig worden gewaarborgd door het ophogen van dijken. Dat heeft grote consequenties voor het landschap langs het waterfront. Dat biedt nieuwe inrichtingsmogelijkheden, zoals vernieuwende dijkconcepten. De haven is in dit systeem beter bereikbaar dan in de huidige situatie.

Belangrijkste aandachtspunten zijn: hoeveelheid en type dijkverhogingen/verzwaringen, de bescherming van bestaand buitendijks gebied, kansen en belemmeringen voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen, ecologische gevolgen, gevolgen voor landbouw, industrie en scheepvaart.

Afweging oplossingsrichtingen Rijnmond-Drechtsteden

De ontwikkelde oplossingsrichtingen inclusief varianten moeten met elkaar worden vergeleken. Deze vergelijking zal worden uitgevoerd op basis van een nader te definiëren uitgangssituatie waarin de autonome ontwikkelingen zijn mee-genomen, alsmede het Deltaprogrammabrede en regio-specifieke afwegingskader.

Kennisvragen

Er ligt allereerst een aantal generieke vragen:

- 1) Tot wanneer voldoen huidige maatregelen en beleid (regionale knikpuntenstudie)?
- 2) Hoe verhouden de vier oplossingsrichtingen zich in hun effectiviteit tot de
- 3) klimaatscenario's?
- 4) Welke mogelijkheden zijn er om waterstaatkundige en ruimtelijke maatregelen en besluiten te faseren of om te keren (strategisch, technisch)?
- 5) Op welke wijze speelt de perceptie van waterveiligheid een rol bij de beleving van gevaar en op welke wijze kan het ontwerp hierop inspelen?

Gestart met de vier oplossingsrichtingen aangevlogen vanuit water, die we binnen het deelprogramma de eerste generatie oplossingsrichtingen noemen: de drie uit de opdracht (open, gesloten, afsluitbaar open) en de oplossingsrichting die het deelprogramma heeft toegevoegd, nl. afsluitbaar open aan zeezijde (dit is het huidige systeem, met allerlei deelaan-passingen).

De antwoorden op deze vragen worden benut om de tweede generatie oplossingsrichtingen te ontwerpen.

7 Organisatie

De programmaorganisatie bestaat uit de stuurgroep, het daar aan gekoppelde directeurenoverleg, de adviesraad, en het programmateam.

De stuurgroep bestaat uit: de heer Aboutaleb (burgemeester van Rotterdam), mevrouw Dwarshuis (gedeputeerde Water en Kust), de heer Oosters (dijkgraaf van het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard), de heer Sleeking (wethouder van de gemeente Dordrecht), mevrouw Peters (directeur Water van het ministerie van Verkeer en Waterstaat), mevrouw Alwayn (directeur Gebiedsontwikkeling van het ministerie van VROM) en mevrouw van der Hee (hoofdingenieur-directeur van RWS-Zuid-Holland).

Deltaprogramma | Rijnmond-Drechtsteden

Het Deltaprogramma is een nationaal programma. Rijksoverheid, provincies, gemeenten en waterschappen werken hierin samen met inbreng van de maatschappelijke organisaties. Het doel is om Nederland ook voor de volgende generaties te beschermen tegen hoogwater en te zorgen voor voldoende zoetwater.

Het Deltaprogramma kent negen deelprogramma's:

- Veiligheid
- Zoetwater
- Nieuwbouw en herstructurering
- Rijnmond-Drechtsteden
- Zuidwestelijke Delta
- IJsselmeergebied
- Rivieren
- Kust
- Waddengebied

www.delta-programma.nl

Dit is een uitgave van:

Ministerie van Verkeer en Waterstaat

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Ministerie van Volkshuisvesting,
Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer

Juli 2010